

День української писемності та мови 2020: історія свята та заходи

День української писемності та мови традиційно відзначають 9 листопада вже 23 роки поспіль. У цей день зазвичай нагороджують кращих українських літераторів і видавництва, які випускають літературу українською мовою.

Свято було засновано президентом України Леонідом Кучмою в листопаді 1997 року.

За православним календарем — це день вшанування пам'яті преподобного Нестора-літописця — письменника-агіографа, основоположника давньоруської історіографії, першого історика Київської Русі. Дослідники вважають, що саме з Нестора-літописця починається писемна українська мова.

Зокрема, його перу належать такі відомі роботи: "Повість временних літ", "Житіє святих князів Бориса і Гліба", "Житіє Феодосія Печерського".

Традиційно до свята проводиться радіодиктант національної єдності. Таку акцію започаткували 2000 року. Так, щороку всі охочі можуть взяти участь у написанні радіодиктанту та не стільки з'ясувати, чи добре знають українську мову. Коли проходить радіо диктант — читайте тут.

Цікаві факти про українську мову

- Найбільше перекладений літературний твір — "Заповіт" Тараса Шевченка. Його переклали на 147 мов народів світу.
- Особливістю української мови є те, що вона багата на зменшувальні форми. Зменшувально-пестливу форму має, як не дивно, навіть слово "вороги" — "вороженьки".
- Найбільш уживаною літерою в українській абетці є літера "п"; на неї також починається найбільша кількість слів. Літера "ф" — найменш уживана.
- Назви всіх дитинчат тварин в українській мові належать до середнього роду.
- Сучасна українська мова налічує близько 256 тисяч слів і включена до списку мов, які успішно розвиваються в цей час.
- Найстарішою українською піснею, запис якої зберігся до наших днів, вважається пісня "Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш?"
-

Правила української мови

Пропонуємо вас з нагоди свята пропонують згадати кілька основних правил української мови:

- Коли йдеться про вашу участь у змаганнях, слід говорити "беру участь", бо "приймати участь" — це калька.
- Запам'ятайте, що слово "будь ласка" завжди пишеться окремо. Тут не треба дефісу.
- Правильно говорити "протягом дня". Слово "на протязі" означає перебування на різкому струмені повітря, що задуває у щілини.
- Іспит лише "складають", слово "здавати" вживається в інших випадках. Наприклад — здати документи.
- Будівля та будь-що інше можуть бути "розташовані", а не "знаходиться", бо вони не можуть самі себе "знаходити".
-
- "И" на початку слова

Це, власне, компроміс із правописом 1928 року, який передбачав вживання літери "и" на початку слів. У проєкті нового правопису надається перевага літері "і", однак перед

приголосними "н" та "р" можна вживати два варіанти написання: "індик" та "индик", "ирій" та "вирій", "ірод" та "ирод" тощо.

Також, наприклад, пропонується затвердити вживання "и" на початку: дієслова "икати" та іменника "икавка" та похідних від цих слів. У художніх текстах допускатиметься заміна "і" на "и" в кінці слів під час відмінювання: "смерти", "радости".

- Більше "Г" у словах

Новий правопис пропонує розширити застосування "г" у, наприклад, іноземних власних назвах, деяких іменах. У прізвищах та іменах людей допускатиметься передавання звука [g] двома способами: як із використанням букви "г" так із використанням "ґ" – і як, наприклад, Гуллівер, і як Ґуллівер.

Запозичені з європейських та деяких східних мов слова, які містять звук [h], і фонетично близькі до нього звуки передавати пропонують буквою "х" (тобто, слова "хобі", "хокей" і "холдинг" лишаться незмінними). Але, наприклад, слово "хостел" пропонується вживати як "гостел", оскільки при англійській вимові цього слова чується більше [г], ніж [х].

- Більше "етерів"

Пропонується кілька варіантів написання слів грецького походження, де зазвичай звук [th] передається літерою "ф": "анафема" – "анатема", "ефір" – "етер", "міф", "міфологія" – "міт" і "мітологія", "Афіни" – "Атени".

Слова англійського походження ця зміна не зачіпає – Артури та Агати писатимуться традиційно.

- Повернення йотування

Ще один компроміс із правописом 1928 року.

Звук [j] у сполученні із голосними буде передаватись буквами "є", "ї", "ю", "я": "проект", "проекція", "траєкторія", "фое" тощо.

- Менше дефісів

Новий правопис пропонує слова з першими іноземним частками писати разом (зараз частина з них пишеться разом, а частина через дефіс), відтак слова "попмузика", "вебсторінка" "пресконференція" і "експрезидент" писатимуться без дефісу.

- "Пів яблука" та "пів години"

Новий правопис пропонує писати невідмінюваний числівник "пів" (у значенні "половина") окремо: пів Києва, пів яблука, пів години. Разом з "пів" писатимуться лише ті слова у називному відмінку, що виражають єдине поняття: "півострів", "півзахист" або "півоберт", наприклад.

- "Авдієнція" та "фавна"

Новий правопис пропонує урізноманітнити традицію передавання буквосполучення "au" та розширити можливі варіанти транслітерації. Проект документу допускає орфографічні варіанти: "аудієнція" і "авдієнція", "аудиторія" та "авдиторія", "пауза" та "павза", "фауна" та "фавна".

- Менше "лапок"

